

Игнатије Марковић

Чачак

Сто тридесет година проглашења аутокефалности Српске Цркве у Кнежевини Србији

Abstract: Берлинским конгресом, 1878. године, Србија је добила државну независност. Цариградски патријарх Јоаким III посебно је ценио великога митрополита Михаила Јовановића и кнеза Милана Обреновића, па је тако отворено питање аутокефалности Српске Цркве у Кнежевини Србији. Пошто је патријарх Јоаким III објавио да је ступио на престо патријаршијски, кнез му је „изјавио жељу и потребу да се призна канонским путем независност Српске Цркве“. Акт о аутокефалности дошао је у време када се прослављала двадесетпетогодишњица архипастирског рада митрополита Србије Михаила Јовановића (она је празнована 14. октобра 1879, а акт о аутокефалности је објављен 20. октобра 1879).

Key words: аутокефалија, Кнежевина Србија, Српска православна Црква, цариградска патријаршија, Јоаким III.

Митрополит београдски Антим је са управе своје епархије отишао у Цариград 1830. јер је увидео да српски народ жели да на епархијама у Србији има српске епископе. Залагање кнеза Милоша у Цариграду је то потпомогло.¹ За новог митрополита изабран је Мелентије Павловић, који је посвећен у Цариграду 18. августа 1831. године. Он је затим, 19. августа 1831, посветио Никифора Максимовића за епископа ужичког. Већ 14. октобра 1831. рукоположен је Герасим Ђорђевић за епископа шабачког. Потребно је било да се уреди односи Митрополије београдске и Цариградске патријаршије. Београдска митрополија (у којој су биле епархије Шабачка и Ужичка), тј. Српска Црква у Кнежевини Србији, јануара 1832. уредила је своје односе са Васељенском патријаршијом уговором: добила је унутрашњу црквену управу. Цариградски патријарх Константије са својим синодом одлучује:

Пошто су Његова Светлост, књаз народа српског Г. Милош Обреновић, духовенство и великаши истога народа — у намери душекорисног уређења и уређења њиховог свештенства — предложили нам опредељење неких правила за будуће наменавање њихових архиепископа, и свега онога, што се односа истог народа к нашој у Христу Великој Цркви тиче, равно и новчаног предмета...

¹ Митрополит Михаило, *Православна српска црква у Краљевини Србији*, Београд, 1895, 204.

1. Од данас и надаље кнез и народ бирају како митрополита тако и епископе у Србији међу духовенством српским тако да од стране наше Високе Цркве не може бити никакве примедбе ни на начин избора, ни на место рођења, ни на лице које је изабрано.
2. Да архиепископ по општој вољи и сагласности народа српског и духовенства изабран, од данас за свагда назван буде митрополитом целе Србије, т.ј. архиепископ београдски имаће титулу митрополита целе Србије, коме ће сви епископи исте земље подчињени бити. У случају сваког новог наименовања митрополита из средине духовенства српског — по горепоменутом начину учествовања народа и књаза, дужан ће бити Књаз и народ српски извести патријарха о учињеном избору и личности изабраног и препоручити му га на посвећење; а патријарх пошто се увери, да је избор сходно правилима Цркве учињен, биће дужан без сваког одлагања писмено своје одобрење послати и првосвештенички благослов, како би тамо по обреду црквеном посвећење митрополита у дејство привело се.
3. Да српски епископи изабрани између духовенства српског од књаза и митрополита, тако буду посвећени без претходног патријаршког одобрења, него јединствено влашћу и пуномоћјем њиховог митрополита, као законског првоначалника тамошњег, па да затим за посвећење јави патријарху, који ће у своме одговору на то дати свој пристанак и благослов.
4. Да се приликом сваког новог избора митрополита пошаљу патријарху као уздарје 300 дук. цес. аустријских, а приликом наименовања и посвећења српских епископа, да Велика Црква ни под којим објашњењем што тражити не може — речена пак сума од 300 дук. цес. не подразумева се под оним годишњим давањем, које даје српски народ каси Велике Цркве, т.ј. 3000 гроша за архиепископа и 3000 гроша за епископа ужичког, него ова остаје посебно и има се нарочито давати, као што је речено, приликом новог избора митрополита; а када се и други окрузи, који Србији припадају, Србији присаједине, онда ће ово годишње давање од стране Србије у једној општој суми одредити се и издавати.
5. Да давањем одређене годишње суме у касу Велике Цркве и оних 300 дук. цес. аустр. при новом избору митрополита — како архиепископ, тако и сво српско духовенство слободни буду од сваког изискивања и потраживања од стране Велике Цркве, немајући осим горереченог других обавеза ни према патријарху, ни према Великој Цркви; и да ни патријарх ни Велика Црква ни београдски митрополит не може потраживати део у наслеђу добара умрлих архијереја; нити патријарх нешто за отпуштање грехова, будући да се таква заоставша имања како митрополита тако и епископа на корисну употребу у богоугодним и државним делима, у народну касу положити имају.
6. Ни митрополит ни епископи српски, немају право задуживати се на рачун српског народа, ни на рачун ове Високе Цркве.
7. Митрополит не може без законите воље патријарха константинопољског и одобрења српског књаза бити збачен са своје епархије, као ни српски епископи без сагласности митрополита и књаза.

8. На крају, да на богослужењу митрополит Србије спомиње патријарха константинопољског, а име митрополита сви епископи у Србији...²

Овај уговор је допуњен 17. јула 1836, за време патријарха цариградског Григорија, када су шест округа присаједињени Србији. Митрополија београдска и све Србије је сада имала три епархије — трећа је била Тимочка, основана 1834. Одређено је да се убудуће патријаршији годишње исплаћује 9000 гроша.

Промена на челу Цркве и дефинисање њених односа са Цариградском патријаршијом омогућили су да се потребна пажња усмери на васпитавање и образовање свештеничких кандидата, па је 1836. основана београдска богословија. (У Србији Карађорђевој у Београду радила је 1810–1813. прва богословија у кући поклоњеној од Доситеја Обрадовића, чији је управитељ био игуман манастира Фенека Вићентије Ракић, познати беседник, преводилац и писац.)

Ситуација у Србији изменила се после српско-турских ратова 1876–1878. године. Берлинским конгресом 1878. Србија је добила државну независност и у њеним границама нашла се још једна епархија: Нишка (јер су присаједињени Нишки, Пиротски, Врањски и Топлички округ). Виктор Чолаковић, познатији као деда Виктор, епископ нишки, „благословом цариградске Цркве и сагласјем отачаствених архијереја, иако је био *еїзархијски еїископ*, указом од 1. фебруара 1879. године ушао је у састав српске јерархије.“³

Цариградски патријарх Јоаким III посебно је ценио великога митрополита Михаила Јовановића и кнеза Милана Обреновића, па је тако отворено питање аутокефалности Српске Цркве у Кнежевини Србији. Пошто је патријарх Јоаким III објавио да је ступио на престо патријаршијски, кнез му је „изјавио жељу и потребу да се призна канонским путем независност Српске Цркве“⁴. Акт о аутокефалности дошао је у време када се прослављала двадесетпетогодишњица архипастирског рада српског митрополита Михаила Јовановића (годишњица је празнована 14. октобра 1879, а акт о аутокефалности објављен је 20. октобра те године).

Следећа преписка најбоље нам илуструје како је донета ова значајна одлука.⁵

² Видети: митрополит Михаил, *Православна Србска Црква у Књажевсїву Србији*, Београд, 1874, 105–107; и архимандрит Нићифор Дучић, *Исїорија Срїске Православне Цркве*, Гацко, 2002, 140–141.

³ Митрополит Михаило, *Православна Срїска Црква у Краљевини Србији*, Београд, 1895, 227.

⁴ *Независносії Срїске Цркве їроїлашена 1879*, Београд, 1880, 2.

⁵ *Исїо*, 3–37.

**ПИСМО
ГОСПОДИНА МИТРОПОЛИТА СРПСКОГ
ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХУ ЈОАКИМУ III**

Ваша Светости.

Добивши известије од 24. Новембра 1878. године да је промислу Божијем угодно било, после блажене успомене патријарха Јоакима II узвисити на престо Васиљенског патријарха Вашу Светост, зарадовали смо се милостивом смотрењу Господа Исуса Христа, који вручава видиму управу своје свете цркве мудром, просвећеном и ревностном Архипастиру у времену, које задаје бригу свима, који стоје на врху управе ове или оне области.

Успокојени овим известијем Ваше Светости, честитамо Вам узвишење, а светој великој цркви матери свију других областних цркава, што је њена управа дошла у руке мудроме и благочестивоме Пастирначалнику.

У жељи, да срећно проведете свету цркву, као мудри корманаш кроз све опасности, умиравши раздоре и уклонивши неслоге у њој, као испуњен високе љубави евангелске отац, за благо, утврђење и унапређење свете вере православне у срцама свију људи и народа, који су верна деца свете православне цркве, препоручујем своју паству светим молитвама и љубави, а себе благоволењу Вашем и с дубоким уважањем и оданошћу имам част бити

Ваше Светости
покоран слуга
Архијепископ Београдски и
Митрополит српски,
Михаил с.р.

Е№ 316.

3. Фебруара 1879. год. у Београду.

**МИНИСТАР ИНОСТРАНИХ
ПОСЛАНИКУ ЊЕГОВОГ ВИСОЧАНСТВА У ЦАРИГРАДУ**

Господине посланиче!

Наступило је време, да предузмемо кораке за уређење наших црквених одношаја према великој цркви цариградској.

Пошто је Србија престала бити саставни део отоманске царевине, природно је, да ни црква наша не може остати у оном одношају према цариградској цркви, у коме се она налазила за време вазалних одношаја Србије према отоманској порти. Ако црква католичка не познаје државних граница, црква православна, напротив, не показује примера, да се представништво њено у једној држави може налазити у зависности од црквеног старешинства у другој држави; шта више, новија историја даје нам примера, да су државе, које су се образовале из појединих делова Турске, и цркву своју изводиле испод хијерархијског старешинства цариградског. Грчка, која је припадала не само по вери но и по народности цариградској цркви, одвојила се од цариградске патријаршије, чим је своју државну независност прогласила. Јонски острви, док су били под протекцијом енглеском, зависили су у црквеном погледу од патријарха цариградског, а како су, у најновије доба, придружени краљевини Грчкој, ова

је зависност престала. Митрополит јонски постао је одмах чланом св. синода атинског.

Што је цариградска патријаршија признала најпре једноверној и једноплеменој Грчкој, па затим једноверним и једноплеменим острвима јонским; то уверени смо, неће она спорити ни Србији, која се, од како постоји као кнежевина, њој обраћала оним осећањима пијетета, која су јој вазда осигуравала најбоље и никад непомућене одношаје са великом црквом. Шта више, у данима искушења, у које је кад и кад западала велика црква, српска црква и српска држава остале су јој свагда верне и одане, па свој глас и свој ауторитет употребљавале и преко граница Србије у корист слоге и заједнице са великом црквом. И данас, кад би Србија консултовала своја осећања пијетета према великој цркви, она би сретна била да одржи и даље своје хијерархијске одношаје са великом црквом, но она има да испуни дужности, које јој собом доноси њена државна независност.

Да, пали су сви основи на којима је стајало вазалство Србије; изгубили су важност трактати и хатишерифи на којима је почивало старо стање кнежевине, па се сасвим природно намеће питање да ли може остати у важности конкордат закључен између вазалне кнежевине и цариградске патријаршије закључен 1832. год.

Ово питање, чим се положи, само је по себи већ решено. Кад нема више трактата ни хатишерифа, који су освештавали вазалство кнежевине, природно је, да не постоје више ни оне погодбе, које су на њиховом темељу утврђење, као што је конкордат. Србија је иступила из састава отоманске царевине, и по сили једног великог међународног акта, ушла у ред независних држава. Са државом српском повратила се у своју независност и српска црква.

То је данас и правно и фактично стање ствари, које не би даље потребовало никакве формалне расправе; но ми желећи, да и даље останемо верни својим осећањима оданости према патријарху васионском, нисмо ради, да се од њега хијерархијски растанемо без споразумљења и благослова Његове Светости.

У то име, ја сам примио налог од Његовог Височанства да на вас, Господине Посланиче, управим ова посматрања с препоруком, да их ви смерно поднесете Његовој Светости и да од Њега, запросите благослов за разрешење од дојакошњих хијерархијских веза са уверењем, да ми, и ако смо током историјских догађаја принуђени да учинимо овај корак, ипак смо далеко и од помисли, да бисмо се хтели одвајати и догматички од велике цркве. Ми ћемо и даље очувати догматичке свезе са њом; она ће у нама и даље налазити свагда верне и одане православне синове, готове да подржавамо њу и њен углед.

Ми остављамо вама, Господине Посланиче, да се постарате извести ове налоге нашега узвишенога Господара у најсходнијој форми. Ми се надамо, да ћете ви умети извршити свој задатак, а да наши одношаји са великом црквом остану и даље срдачни, као што су и досад били, а уздамо се, такође, да одзив, који ће наш корак наћи код Његове Светости, не може бити неповољан, јер смо уверени, да патријаршија цариградска неће хтети превидети ново стање ствари, које су догађаји створили, а Европа освештала.

Примите, Господине посланиче, уверење мог одличног поштовања.

11. Фебруара 1879 год.
Београд.

Јов. Ристић.

**ПИСМО ЊЕГОВОГ ВИСОЧАНСТВА КЊАЗА
ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХУ ВАСИЉЕНСКОМ
ЈОАКИМУ**

(превод с француског)

Пресвети Оче!

Примио сам писмо, којим је Ваша Светост изволила Мени обзнанити своје ступање на престо патријаршије цариградске.

Вест ова била Ми је у толико пријатнија, што узорита својства, која одликују Вашу Светост и која су позната целом православном свету, могу само увећати сјај ове свете цркве васиљенске, којој, сретан сам бити један од најоданијих јој синова.

Подносећи Вашој Светости моје најискреније честитке и жеље за дуготрајност и срећу Ваше управе, Ја Вас у исто време молим, да верујете у Моју тврду намеру да одржавам у новом положају Србије најусрдније одношаје са матером црквом. Мој министар у Цариграду биће у осталом већ имао част, донети до знања Вашој Преузвишености упутства, којима је он у том погледу снабдевен.

Желећи од свега срца, да најпотпуније споразумлење влада међу великом црквом васиљенском и свима црквама православним у свему оном, што се тиче користи, достојанства и части наше свете вере, Ја молим Вашу Светост да Ми изволи дати свој апостолски благослов и да верује уверењима оданости пуна поштовања, с којом остајем, Пресвети оче
Ваше Светости

25. Априла 1879.
Ниш.

најоданији
М. М. Обреновић, с. р.

**ПИСМО Г. МИТРОПОЛИТА СРПСКОГ
ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХУ ЈОАКИМУ III**

Ваша Светост!

Милост Господа Бога даровала је Српском Књажеству независност и проширење граница, услед чега створен је и нов положај Српске Државе, која жели видети и Српску Цркву у положају, што га собом доноси ново стање државе, надајући се да ће света велика Црква, као чедољубива мати, радовати се успеху Хришћанске државе наше и благословити ново стање.

Његово Височанство Владатељ Српски, Књаз Милан Обреновић IV, као веран и добар син свете православне матере цркве, а исто тако и његова благочестива Висока Влада уједно с нама и народом, желе остати у пријатељским одношењима према светој великој Цркви и при новом стању и положају државе и цркве Српске, као што ће и Ваша Светост имати довољно уверења и доказа о томе како је Српски народ тврд у православној вери и љубави према Цркви.

За ново стање и положај Србије, узимамо слободу замолити од Ваше Светости благослов свете Матере велике Цркве, да и она, као верна и добра кћи њена, ојачана милошћу Господа Бога и љубављу матере велике Цркве, утврђује се,

развија и напредује, сходно новом положају и стању њеном, као независне државе.

Па зато срдечно молимо Вашу Светост, да благоволите отечески примити предлоге Посланика Његовог Височанства Господара нашега, г. Филипа Христића за уређење међусобних црквених одношења наших, те тиме обрадујете православни народ Српски, који је много жртава принео и много крви пролио за достојанство и за слободу своју.

И почем је Србија ослободила и присајединила неке у целини, а неке у мањим границама четири округа — Нишки, Пиротски, Топлички и Врањски, који су пређе били стављени у Област Бугарске Екзархије, где је остао Архијереј Нишки Г. Виктор, и где има доста свештеника, који су од Бугарских Архијереја рукоположени; то молимо Вашу Светост, да благоизволите и њих благословити кад они дадоше нам уверење да желе бити у заједници с нама, да примите њихову жељу и искрену изјаву, па да и њих велика љубав матере Цркве неодбаци но прими у своја материнска недра.

У нади, да ће Ваша Светост отечески примити молбу, коју Вам од стране наше отечевствене Цркве предајемо и обрадовати и нас и паству нашу благословом за ново стање и положај Србије, препоручујем је светим молитвама и љубави Вашој, и с дубоким уважењем и оданошћу, имам част бити

Ваше Светости

Е№ 912.

4. Маја 1879. године
у Београду.

покорни слуга
Архијепископ Београдски и
Митрополит српски
Михаил, с. р.

ЊЕГОВА СВЕТОСТ ВАСИЉЕНСКИ ПАТРИЈАРХ ЊЕГОВОМ ВИСОЧАНСТВУ КЊАЗУ СРПСКОМ

Ваше Височанствџво!

С радошћу примисмо писмо од 25. Апр. ове године којим је Ваше благочастиво и Богохранимо Височанство изјавило своја благочастива расположења према светој мајци, великој Христовој цркви, и показало топлу жељу, да Србија, у свом новом политичком положају, задобије од мајке цркве, одговарајуће признање за своју свету цркву. Ову жарку жељу Вашег Височанства као уместну и правичну, радо смо примили, и предузели смо, да је свето и Богоугодно испунимо, што смо и учинили у Светом Синоду, гди су заседавали свети Архијереји наше апостолске и васељенске Патријаршије, који су у св. Духу наша љубазна браћа и сурадници. По канонима црквеним за овај случај прописаним, састављен је протокол, у ком се света црква у Србији проглашава за самосталну и независну, и као таква да се има признати од свију православних цркава у целој васелени. Ово наше решење које се има објавити свима православним духовним и мирским становницима у Богохранимој српској држави, саопштили смо у једном молитвеном и поучном писму на Г. Архијепископа београдског и Митрополита српског, нашег у Христу прељубазног брата и сурадника Михаила. Свршивши ово, на изложени начин, достављамо Твоме Богохранимом Височанству, благочастиви Књаже, молећи Те, да Твоја наследна и одлична благочастивост не престане крепко бранити

и заштићавати права српске цркве, онако, као што прописују правила једине свете, католичке и апостолске православне цркве, на славу и утврђење Твога књажевског престола, а на радост и умиљење наше. Благодат нашег Господа Исуса Христа нека за свагда укрепи и осени Ваше Височанство.

Вашег благочестивог Височанства жарки у Бога молитељ и сасвим предани
Патријарх Цариградски
Јоаким

Ефески (митроп.) Агатангел
Халкидонски Калиник
Дерконски Јоаким
Новокесаријски Јеротеј
Смирњански Мелетије

Митимњански Пајсије
Имвријски Никифор
Фанариоферс. Константин
Кооски Мелетије

20. Октобра 1879. год.
у Цариграду.

**ЊЕГОВА СВЕТОСТ ВАСИЉЕНСКИ ПАТРИЈАРХ
ЊЕГОВОМ ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВУ
АРХИЈЕПИСКОПУ БЕОГРАДСКОМ И МИТРОПОЛИТУ СРПСКОМ**

Преосвећени и Богохрањени Архиепископе Београдски и Митрополите Србије, по светоме Духу прељубазни и предраги брате и саслужитељу смерности наше, Господине Михаиле!

Ваше Нама драго Преосвештенство братски у Господу поздрављамо!

С братском усрдношћу примили смо Ваше братско писмо од 4. Маја ове год., и прочитавши га у Саборској седници, увидели смо шта нам као брат предлагете о светој Цркви у Србији, и како сматрате, кад је по божијем благоволењу свршена политичка независност и проширење граница Богом очуване Кнежевине; да се и тамошња Црква постави у стање слично, тако рећи, политичкоме, изјављујете, да је то жеља и благочастивога Књаза и његове високе владе и свега благочастивога народа.

Дознали смо затим и то, какву молбу подносите о схизматицима бугарским, који се налазе у Епархијама сада Кнежевине политички присаједињеним, како би и њих благословила Наша Света Христова Црква, пошто показују жељу да се покају и саједине са светом Црквом у Србији.

Одговарајући дакле високо-уваженому Преосвештенству Вашему, овим Патријаршким и синодским писмом Нашим, јављамо Вам, да смо молбу Вашу о каноничком независном успостављењу Св. Српске Цркве, као умесну и праведну, с братским усрђем примили, и пошто смо договорно у Синоду о њој расудили, како би црквено дело тога успостављења било по св. правилима и узаконеном изодавна у Цркви поретку, и кад је благодетним дјелством Пре-светога Духа ствар до краја доведена била, једногласно и с радошћу у души прогласили смо Православну Цркву у Србији, у границама као што се сада политички увећана налази, за самосталну и независну. И издавши о томе свештени Синодски Акт шиљемо га сада Вама, са молитвеним и саветним писмом Нашим на цео тамошњи хришћански народ, те да се јавно прочита

у свима св. православним Црквама које се у српској Кнежевини налазе, и о чему молимо братски Ваше Преосвештенство, да се као што пристоји изврши. У томе свештеноме Акту казали смо што је за доста и о другој Вашој молби, која се схизматика тиче.

И тако дакле јављајући Вам с радошћу духовном, да је Божијом помоћу свршено успостављење св. тамошње Цркве, и осећајући према Вама радост, као мајка наспрам кћери и као браћа према браћи, која добро раде и напредују — молимо се Богу од свег срца и душе, да се света српска самостална Црква и у томе новоме стању, оснажена покаже велика и светла у Христу Господу нашем, а по будном духовном управом Вашом, коме и година што више нека буде, са здрављем и спасењем.

Високоуваженога Преосвештенства Вашег
Вазљубљени по Христу брат
и свагда на услузи

Архијепископ Константинопољски Јоаким

Ефески (митрополит) Агатанђео
Никомидијски (митрополит) Филотије
Халкидонски (митрополит) Калиник
Дерконски (митрополит) Јоаким
Неокесаријски (митрополит) Јеротије
Смирњански (митрополит) Мелетије
Митимњански (митрополит) Пајсије
Имвријски (митрополит) Никифор
Фанариофарсалски (митрополит) Константин
Кооски (митрополит) Мелетије.

Број проток. 4163.

**ЈОАКИМ
ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ
АРХИЈЕПИСКОП ЦАРИГРАДА, НОВОГА РИМА И
ВАСЕЉЕНСКИ ПАТРИЈАРХ**

Православни Хришћани, становници Богом спасене и Богом чуване Кнежевине Србије, и ви из броја свештенога клира, и Ви из реда световнога, Наша вазљубљена по Господу чеда.

Благодет нека буде са свима Вама и мир од Бога, од нас молитва, благослов и опроштај!

Кад је по милости и благоволењу Божијем постала свршена и стала извесна политичка независност ваша, коју смо и Ми, као што је и природно било, с радошћу и веселошћу угледали, слѣдовало је да и црквена независност ваша за тим дође, као што је то и код других држава и цркава било. Па с тога, кад су се Благочастиви и Премилостиви Књаз и Господар Милан Обреновић IV, и Преосвећени Архиепископ Београдски и Митрополит Србије, Господин Михаил обратили писмено за то Нашој Великој Христовој Цркви, Смерност

је Наша заједно са Светим Синодом Митрополита Нашега Апостолског и Васељенског Патријаршког Престола, у Духу Светоме расудивши, нашла за праведно и умесно, да се политички већ независној и увећаној, Богом чуваној Кнежевини Србији даде и потпуна црквена независност, тако, да од сада света православна Црква њена и буде и назива се и од свакога као самостална признаје се; а то смо још и као трајно утврдили, издавши према одредбама Светих и Блажених отаца наших Писмено (Акт) свештено и синодско о томе, које и вама сада шиљемо.

Тим дакле Свештеним и Синодским писменом (Актом), као уздарјем неким, Наша Велика Христова Црква с материнском љубављу и нежноћу обдарујући своју, сада већ, у име Бога, самосталну кћер, Свету Српску Цркву, која је до сада њој подчињена била, — моли се за њу Богу из дубине душе и срца, да је и у будуће одржи у благостању и лепоти њеној по благочашћу и добродетељи; и као свака њежна и чедољубива мати својој смерној, дивној и драгој кћери, као походњу материнског савета и молбе, препоручује јој оно, што сам небесни поглавар и оснивач Цркве Господ наш Исус Христос, преко светих својих Апостола и ученика и њихових наслеђеника, блажених отаца наших, свима вернима ради спасења налаже у Еванђељу и посланицама апостолским, и што је преко Пречастних и светих сабора Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве протумачио и објаснио.

Гледајте дакле, чеда по Господу вазљубљена и драга, што сте се веће части и славе удостојили, толико већој опасности подлежите; зато је и блажени Павле, пишући Ефесцима, говорио: „Молим вас дакле ја сужањ ради Господа, да се владате достојно нашега звања, у које сте позвани са сваком понизношћу и кротошћу, с трпљењем, трпећи један другог у љубави, старајући се да чувате јединство духа у савезу мира; јер је једно тело, један дух, као што сте и позвани у једнакој нади нашега звања.“ Да! таква нека буде ваша даноноћна борба, да се владате као што доликује звању у које сте позвани, и да чувате са светом Матером Црквом и осталим светим православним Црквама „јединство духа у савезу мира, мотрећи на оне, који раздоре и саблазни чине, противно учењу, коме сте се ви научили, и уклањајући се од њих“; да чувате завештање Православне вере, које су блажени очеви наши, као скупочено какво благо, с безбројним борбама и жртвама, с оца на сина, до Вас поуздано сачували неокрњено и неизмењено, и да таково и Ви предате онима који после Вас долазе; како би сви једно исто говорили и не би међу нама оцеплења (Схизме) било, него да сви будемо сложни у једној мисли и у једном мњењу.

И ово доведе свима уопште Вама напомињући, очински Вас саветујемо и опомињемо; а на-по-се, Старешине и оне који су Божијим промислом у звања постављени, умољавамо и препоручујемо, да се свагда старају и брину о потчињенима, да свакоме правду деле и да ништа другчије, него што закон одређује не раде; потчињене и поданике пак, да уважавају и поштују старешине и власти и да им се покоравају; Свештенике, да мотре на себе и на сво стадо у коме их је Дух свети поставио, и да гледају службу коју су примили од Господа, те да је достојно и потпуно врше и у свему о спасењу верних раде; родитеље, да гаје своју децу у науци и заповести Божијој; децу, да слушају своје родитеље, као што Господ заповеда; наставнике и учитеље, да своје ученике хране здравом беседом и благочастивом науком; и на послетку, све уопште и

свакога на-по-се, да се труди, да му позив извeстан и поуздан буде у делима добрим и угодним Богу, ради спасења свога и подизања тела Христовог.

А Бог милости и штедрота, нека свима скупа, свакога реда, узраста и стања поклони своје безмерне и спасителне дарове и благодети, и нека вас упути на свако дело благо, те да се преко свију и у свима слави пресвето име Његово.

Благодет Господа Нашега Исуса Христа и љубав Бога Оца и заједница Светога Духа са Нашом молитвом и благословом, нека буде са свима вама! Амин.

Месеца Октобра, Индиктијона осмог.

Ефески (митрополит) Агатанђео
Никомидијски Филотије,
Халкидонски Калиник,
Дерконски Јоаким,
Неокесаријски Јеротије,

Смирњански Мелетије,
Митимњански Пајсије,
Имвријски Нићифор,
Фанаријофарсаљски Константин,
Кооски Мелетије.

Број Проток. 4163.

**ЈОАКИМ
ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ
АРХИЈЕПИСКОП ЦАРИГРАДА, НОВОГА РИМА И
ВАСЕЛЕНСКИ ПАТРИЈАРХ**

У име Оца и Сина и Светога Духа! Амин.

„Један је Бог и отац свију који је над свима и кроза све и у свима нама“, каже блажени Апостол Павле, а тиме с једне стране јединство пресуштаственога Божаства исповеда и громко оглашује, а с друге, беспочетни узрок показује нераздвојне свезе многих и различних створова божије силе и премудрости, чиме Отац свију и премудри управник све-вечним законима непоколебљиво и неразлучно и са собом и једно о другим спаја, и тако у једно саставља и одржава; јер кад управимо поглед к небу, видимо многе и велике и многовидне системе небесних тела, где се појединце свака око свога средишта покреће и одређену јој службу уредно врши, а привлачном, као што кажу, силом међу собом одржаване и у једну прекрасну и чудесну систему мира и слоге састављење, покуравају се вечној вољи Свеблагага Творца. А тако исто и на земљи друштва и стања људи, и просто рећи, свака варош и село, истим уједно законима јединства и слоге вођени, теже да велике народне целине света сачињавају; те тако, да би се и словесна природа појавила једно сугласно и поносно цело, као да опет исти вечни закон јединства и слоге помаже, као каква привлачна и сједињавајућа сила и као вечна светлоћа, која све украшава и од мрачнога нереда и забуне ослобођава, па уједно и народе једно с другим у угодбу доводи. А што се као несавршено у политичким заједницама света овога увиђа, то у Једној, Светој, Саборној и Апостолској Цркви, као савршено постоји и влада; јер већ поглавар и основач њен једним стадом назива све у васељени људе, народе и племена земаљска који ће веровати у њега, и моли се Небесном Оцу своме да сви једно буду по љубави међусобној и јединству вере. А божанствени опет ученици његови и Апостоли уподобљавају Цркву

здању Божијем, Храму свету и телу Христову, и називљу је Садржином онога, који све у свему испуњава: „јер у Христу Исусу“, пише велики Апостол народа у посланици Ефесцима, „сва грађевина састављена расте, за Храм свети у Господу“; и живећи истинито у љубави, пораститемо у свему као што је Он, а то је наша глава Христос, из којег је цело тело састављено и удешено сваким зглавком, да једно другоме помаже по мери свакога уда, и чини да расте тело на поправљање самога себе у љубави;“ и опет исти апостол вели: „Старајте се да очувате јединство духа у савезу мира, једно тело, један дух, као што сте и позвани с једном надом звања вашег; један Господ, једна вера, једно крштење; један Бог и Отац свију, који је над свима и кроза све и у свима нама.“

И кад једно стадо и једно тело Христово и јесте и назива се Црква Божија на земљи — из разлога и на основи духовнога јединства: онда то ништа није сметало и у прва а и потоња времена, да се установе оделите Цркве по местима и пределима независне једна од друге и са унутрашњом самоуправом под својим пастирима и учитељима и служитељима Еванђеља Христовог, т.ј. под Јепископима или Архијепископима и Патријарсима; да се установе према разлогу не само историјске у Хришћанству важности градова и предела, него и политичких прилика људи и народа који у њима живе.

„Јер и Престолу старијег Рима, каже св. четврти васељенски Халкидонски Сабор, дали су оци за то старешинство, што је иста варош над свима царовала; и истом намером покренути њих сто и педесет Богољубивих Јепископа, поделили су равно старешинство и Св. Престолу Новог Рима, разложно судећи, да град, који је царством и владом одликован, и који једнака права старешинства ужива са старијим царским градом Римом, треба као овај и у стварима црквеним: да се уздигне и да други после њега буде.“ А томе сагласно пише доцније и Преосвећени Фотије, да „Права црквенска, а нарочито парохијска, треба према политичким областима и управама подешавати.“

Према томе дакле, пошто је благочастива и Богом чувана Кнежевина Србија сада скоро Вишим Промислом оснажена и увећана, потпуну политичку независност добила, и пошто су се Благочастиви, Богом утврђени и Премилостви Књаз њен Господар Милан М. Обреновић IV и Преосвећени Архијепископ Београдски и Митрополит Србије, Господин Михаил, у име честитог клира и благочастивог Народа, писмима на Нас обратили и сходно политичкој независности и Црквену независност и самоуправу потражили, — Смерност је наша заједно са светим нашим Синодом Преосвећених Митрополита, Нашом по Св. Духу љубазном браћом и саслужитељима, нарочито се за ту ствар са-стала у Саборници Св. Великомученика Георгија, и посаветовавши се у Духу Светоме, нашли смо, да је молба њихова уместна и с духом Светих Правила и повременим црквеним практиком сагласна; па за то смо и одлучили: да православна Црква Српске Кнежевине, која је до сада преко Архијепископа Београдског и Митрополита Србије стојала у Каноничкој зависности и односу према нашем Светом, Апостолском и Патријаршком Престолу Цариградском, заједно са новоприсаједињеним њој јепархијама и срезовима, или друкчије, Целокупна Православна Црква, која се садржи у границама политички и хогрогавски увећане и потпуно ослобођене Кнежевине Србије, одсада буде канонички самостална, независна и самоуправна, којој ће бити глава, као и свима Православним Саборним и Апостолским Црквама сам Богочовек Господ и Спаситељ Наш Исус Христос, и која ће у стварима Црквеним имати

и признавати за Представника свога Архијепскога Београдског и Митрополита Србије; а овај ће заједно са сабором састављеним сходно Светим Правилима од Архијереја те црквенске области, управљати Црквеним стварима Кнежевине слободно и независно од оваког другог мешања и у Духу Светоме, као што божанствена и свештена Правила заповедају. Тако дакле и на томе установљену овим Синодским Актом Свету Цркву Кнежевине Србије, признајемо и објављујемо за духовну нашу сестру, и свима православним Црквама васељене препоручујемо, да је као такву препознају, и да је спомињу именом „*Свети Самостална Црква Српске Кнежевине*“; а тако исто дајемо јој и све повластице и сва права старешинства, каква независном Црквеном Начелству доследују, тако, да ће одсада Архијепског Београдски и Митрополит Српски спомињати при свештеној служби, „*Свако Епископство православно*“, а опет хор тамошњих Преосвећених Архијереја спомињаће име његово. А што се на унутрашњу црквену управу односи, ту ће судити, решавати и одређивати независно он са својим светим Синодом, сједећи учењу јеванђелском и свештеним предањима и наређењима Свете Православне Наше Цркве. А да би се у живом и цветајућем и у свему непромењеном стању одржавало узајамно духовно јединство, како према Цариградској Великој Христовој Цркви, тако и према осталим самосталним Хришћанским Црквама, дужан ће бити Архијепског Београдски и Митрополит Србије: да по давнашњем и наслеђеном каноничком узаконењу узајмног братског односа и свезе, које код самоуправних Цркава влада, у свештеним Диптисима (Читуљама) спомињати свете Патријархе; да узима свето миро од Матере Велике Христове Цркве Цариградске; да кад самоправно бива проглашен за Председника свога местног Синода, шиље прописана инсталацијона писма свима православним Патријарсима и другим самосталним Црквама; а такође да се к истима обраћа преко писама синодских и у могућим питањима од општег црквеног значаја, која општег гласа и одобрења потребују; као што ће опет и свака од речених Патријаршких и самосталних Цркава, то исто чинити према Српској Цркви, сходно каноничком реду и обичају, који, као што смо казали, још од првих времена у Цркви Православној влада. Но како се у политички ново-присаједињеним Епархијама Српске Кнежевине налазе и многи схизматици, како црквеног тако и световног реда, који су ишли уз тако звану Бугарску Екзархију, а о којима се такође у реченом писму Српског Митрополита наводи, да показују жељу за повратком, — то о пријему њиховом у недра Православне Саборне и Апостолске Цркве, нека буде решено и установљено онако, како одговара Светим Правилима и Црквеним наређењима.

На овима дакле одредбама саборно одлучујући у Духу Светоме, Велика Цариградска Христова Црква, проглашава Свету Цркву Српску за самосталну и самоуправну, срдечно благосиљајући је, моли се са свом братском љубављу, да она на свагда остане утврђена и непоколебљива у вери и духовном јединству с Једном, Светом, Саборном и Апостолском Црквом, ради подизања тела Христовог, коме пристоји свака слава, част и поклон, заједно са Безначелним Његовим Оцем и Пресветим и Благим и Животворним Његовим Духом, сада и на веки. Амин.

Године Спаситељеве, хиљаду осам стотина седамдесет девете.

Месеца Октобра, Индиктијона осмог.

ЈОАКИМ
ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ АРХИЈЕПИСКОП ЦАРИГРАДА,
НОВОГА РИМА И ВАСЕЉЕНСКИ ПАТРИЈАРХ,
У ИМЕ ХРИСТА БОГА ДАЈЕ ГЛАС.

Кфески (митр.) Агатанђео
САГЛАШАВА СЕ.
Никомидијски Филотије,
САГЛАШАВА СЕ.
Халкидонски Калиник,
САГЛАШАВА СЕ.
Дерконски Јоаким,
САГЛАШАВА СЕ.
Неокесарски Јеротије,
САГЛАШАВА СЕ.

Смирњански Мелетије,
САГЛАШАВА СЕ.
Митимњански Пајсије,
САГЛАШАВА СЕ.
Имвријски Никифор,
САГЛАШАВА СЕ.
Фанаријофар. Константин,
САГЛАШАВА СЕ.
Кооски Мелетије,
САГЛАШАВА СЕ.

ПОСЛАНИК ЊЕГОВОГ ВИСОЧАНСТВА У ЦАРИГРАДУ
МИНИСТРУ ИНОСТРАНИХ ДЕЛА

Пера, 26. Октобра 1879. год.

Господине Министре!

Мило ми је што вам данашњом поштом могу поновити вест, коју сте у осталом из мога телеграма сазнали, да је велика цариградска црква признала нашу народну цркву за независну. Акт о признању овом, који су потписали Његова Светост патријарх и сви чланови великог Синода, част ми је послати вам у прилогу заједно са писмом патријарховим за Његово Височанство Књаза, другим једним писмом за Његово Високопреосвештенство г. Митрополита, и најзад трећим једним актом, којим Његова Светост шаље свој свети блогослов целом народу нашем.

Радујући се овако повољном решењу наше црквене ствари, ја честитам влади Његовог Височанства леп успех у питању, које се с правом може сматрати као једно од најглавнијих међу свима онима, која су проистекла из самога факта наше државне независности.

Није нужно, мислим, Господине Министре, да напоменем и рекапитулирам овде све фазе, кроз које је наше црквено питање прошло, од како сам част имао, услед Ваших нарочитих упутстава, ступити тога ради у преговоре са Његовом Светости Патријархом, и са гдекојима од првих и најстаријих чланова великог Синода; све то знато из мојих млогих извештаја, које сам част имао по том предмету послати Вам. Нек ми је при свем том дозвољено, да одам овде пуно признање и срдачну захвалност сјајно одличном и светом лицу, које данас на престолу васионског патријархата седи, за његово лојално, пријатељско и усрдно заузимање и држање у нашем црквеном питању.

Мени је драго, што Вам наново могу уверење дати, да су овом приликом и св. Патријарх и његови саветници, чланови великог Синода, задахнути били

најбољим осећајима према влади Његовог Височанства и целом народу нашем, хвалећи наш оправдани пијетет и постојану оданост нашу према великој цркви. Ово добро расположење Патријаршије према нама, а нарочито престиж, који влада Његовог Височанства сада — услед последњих политичких трансакција, више но икада ужива, допринели су у великој мери повољном решењу овога питања. Све ово учинило је, те се акт о признању наше црквене независности нарочито одликује од свију других акта исте природе, у колико је велика црква показала се према нама далеко издашнија и попустљивија но према икојој другој цркви у истој прилици.

20. Октобра 1879. год.

С одличним поштовањем

Понизни слуга
(потп.) Ф. Христић. с. р.

По добивеном акту о независности Српске Цркве, Његово високопреосвештенство г. митрополит послао је Његовој светости патријарху ово писмо:

Ваша Светљост,

Милостиви Архипастир!

Јеванђелска љубав, којом је украшена дична мати велика Христова црква, озарила је том дивном љубављу и верну кћер своју православну свету цркву у Србији новим знаком ове.

Мудрост светјејшега Пастиреначелника и св. Синода, руковођена Духом светим, и сада доказа јавно свету узвишеност престола Константинова града, одкуда јарко светли истина, правда и величије Православија.

Ово је све сјајно посведочено актом Вашег Светјејшества и Св. Синода од 20. Октобра 1879 год. № 4163, којим се света православна црква у Србији проглашава независном и по томе равночестном и равноправном свима источним црквама, које се диче именом самосталних чланова велике васеленске, Једне, Саборне, Свете, Апостолске истините Христове Цркве.

А овим сте чином, Светјејши, Архипастирски зарадовали пријатеље њене, а победили непријатеље њене, и нас православне Архијереје, свештенство оба реда и сав благочастиви народ српски обвезали на дубоку захвалност и искрену оданост св. Великој цркви, достославној матери нашој која благосиља успех државе и цркве српске и радује се с нама милости Божијој, која је нам указана у новије доба.

Угледајући се на св. Велику цркву, и ми ћемо свагда хранити тврдо и неизменљиво сва правила, све установе св. православне вере и цркве као и до сада. Ми ћемо се увек дичити љубављу и мудрошћу св. Велике цркве. Ми ћемо и унапред неговати братску узајмност и радовати се духовном зајединицом са матером црквом, која је нас племенито неговала у време тешких дана и сада љубавно благословила да својим ногама пођемо, да самостално и независно живимо у благодатном Царству Божијем на земљи и заслужимо да будемо и у славном Царству Божијем на небу, благословила је нас матерински по својој доброј вољи, по својој њежној љубави и по својој високој мудрости.

Подносећи Вашему Светејшеству и св. Синоду дубоку захвалност од стране моје, других наших архијереја и свега отачаственог свештенства нашега за ову доброту, олакшицу и правичност према нама и народу нашем, који је много жртава положио, много труда и мука издржао да створи своју слободну и независну државу, препоручујемо себе, архијереје, свештенство и сву Богохраниму паству нашу светим молитвама и благонаклоности Вашој и са чувствима искрене оданости и поштовања остајем

Ваше Светости
Милостивог Архипастира
Покоран слуга
Архијепископ београдски и Митрополит српски
Михаил, с.р.

У Београду,
29. Фебруара 1880. г. ЕЛ[№] 473.

Добијањем аутокефалности Митрополије београдске отворена је могућност обнове Пећке патријаршије, која је укинута 1766. Нажалост, унутрашња политичка трвења у Србији покушала су да омету редовни живот Цркве. Наредне, 1881. године митрополит Михаило је збачен са катедре, а 1883–1889. успостављена је нова јерархија са митрополитом Теодосијем Мраовићем на челу. Митрополит Михаило је поново управљао митрополијом 1889–1898. Његови наследници били су митрополити Инокентије Павловић (1898–1905) и Димитрије Павловић (1905–1920). У време митрополита Димитрија Павловића, 1920. године, обновљена је патријаршија и он је изабран за патријарха (управљао до 1930).